

PORTRÉK A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TAGJAIRÓL II.

Szerkesztette
HAMZA GÁBOR

AKADÉMIAI KIADÓ

A kiadvány a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával készült.

Társszerkesztő
Deák Péter

Írta

Földi András, Hamza Gábor, Herger Csabáné, Képes György, Kőhalmi László,
Lengvári István, Schweitzer Gábor, Szabadfalvi József, Szabados Tamás,
Vékás Lajos

ISBN 978 963 454 908 6

Kiadja az Akadémiai Kiadó
1117 Budapest, Budafoki út 187–189. A. ép. III. em.
www.akademiai.hu

Első magyar nyelvű kiadás: 2024

© Deák Péter, Földi András, Hamza Gábor, Herger Csabáné, Képes György,
Kőhalmi László, Lengvári István, Schweitzer Gábor, Szabadfalvi József,
Szabados Tamás, Vékás Lajos, 2024
© Akadémiai Kiadó, 2024

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás,
a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát,
az egyes fejezeteket illetően is.

Printed in Poland

Wenzel Gusztáv (1812–1891), a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja

Wenzel Gusztáv jogtudós és történész, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja az alsó-lausitzi Luckauban született 1812. január 19-én, és Budapesten hunyt el 1891. november 22-én. Tudományos kutatói, forrásfeltáró munkásságának elismeréseképpen a Magyar Tudományos Akadémia 1846. szeptember 18-án levelező tagjává választotta. Székfoglalóját 1847. augusztus 26-án tartotta „Magyarország tengeri viszonyainak többévi kutatások után legnagyobb részt kézírati adatokból készült története” címmel. 1858. december 15-én az Akadémia rendes taggá léptette elő. Rendes tagsági székfoglaló előadását „Kovacsics Márton György, Horvát István és Fejér György jellemzése” címmel 1859. június 27-én tartotta meg.

Mielőtt életrajzát ismertetjük, álljon itt – a teljesség igénye nélkül – egy felsorolás arról, hogy e kiváló tudóst mely tudományos szakágakban tekinthetjük úttörőnek. A jogtudományon belül „az egyetemes európai jogtörténet tárgy kezdeményezője és egyetemünkön első művelője” (Ujlaki Miklós), „a magyar jogtörténet művelésének első egyetemi képviselője” (Mezey Barna), „az első, aki a pandektarendszert vezette be magánjogi irodalmunkban” (Lábady Tamás), „az első magyar komparatista?” (Halász Iván) és „a magyar bányajog rendszerbe öntője” (Vasárnapi Újság, 1891). A történettudomány területén „a gazdaságtörténet legelső művelői közé tartozott” (Bertényi Iván) és „az egyik első hazai bányászattörténész” (Oláh Róbert).

Wenzel Gusztáv 1812. január 19-én az alsó-lausitzi Luckau városában (ma: Brandenburg, Németország) született, ahol akkoriban édesapja, egy Friedrich Wenzel nevű osztrák katonatiszt huszárcapitányként szolgált a Napóleon elleni háborúban. Életrajzírói nem mulasztják el megemlíteni,

hogy apja szolgálati helyének változásai milyen alapvető hatással voltak iskoláztatására és arra, hogy már gyermekkorában széles körű európai műveltségre tett szert. Miután apját – aki már őrnagyi rendfokozatban, Lipcsénél is harcolt a francia császár ellen – Lombardiába helyezték át, Veronában, Cremonában, Milanóban és Bergamóban is élt szüleivel. Elemi iskolai tanulmányait Veronában végezte, de apja beíratta a milánói *Istituto Militare* nevű katonaiskolába is, így a német mellett az olasz nyelvet is igen fiatal korában sikerült magas szinten elsajátítania.

Mivel apja alárendeltjei magyar huszárok voltak, velük beszélgetve a magyar nyelvvel is megismerkedett. Rövid salzburgi kitérő után (ahol a második gimnáziumi osztályt végezte a bencéseknel) az sem okozott problémát számára, hogy – apja újabb állomáshely-váltását követően – tanulmányait Veszprémben kellett folytatnia. Tehetségét jól mutatja, hogy a piaristáknál tett felvételi vizsga alapján (bár kritikusan megjegyezték, hogy magyar- és latinnyelv-tudása is hagy némi kívánnivalót maga után) egy évfolyam átugrásával rögtön a IV. osztályba került, amit később – már egyetemi professzorként és akadémikusként – tréfásan úgy emlegetett, hogy „harmadik osztályt én soha se végeztem, s még most is aggódom, nem fogják-e követelni rajtam, hogy tudományos pályám e hézagát utólag pótoljam”.

Középiskolai tanulmányait végül Vácott fejezte be. Ezt követően Bécsben, majd Pesten bölcsészettudományt és jogot tanult. 1836-ban a pesti Magyar Királyi Egyetemen szerzett bölcséleti és jogi doktori (*philosophiae et juris doctor*) fokozatot. Szakdolgozatát „*Dissertatio inauguralis juridica de fontibus iuris privati Hungarici et theses e scientiis iuridicis ac politicis Pestini*” címmel a magyar magánjog forrásairól írta, mely témaválasztásból jól látható a jogtörténet és a magánjog iránti érdeklődése. Bár 1836. december 3-án az ügyvédi vizsgát is letette, ügyvédi praxist sosem folytatott: a gyakorlati jogászi munka helyett minden figyelmét az oktatói és tudományos pályára összpontosította.

Már egyetemista korában vállalt magántanítást (a főnemesi Orczy család gyermekeinek házitanítójául szegődött), a doktorátus megszerzését követően pedig – egyik egyetemi tanára, Schedius Lajos, a filológia és esztétika professzorának ajánlása alapján – maga Habsburg-Lotaringiai József Antal főherceg, Magyarország nádora adott számára munkát fia, az akkor 11 éves Sándor Lipót Ferdinánd főherceg egyik tanítójaként, aki azonban sajnos egy évvel később elhalálozott.

Wenzel a pesti egyetem bölcsészkarán folytatta pályafutását, ahol Weszerle József halála után, 1838. október 1-jétől kapott megbízást arra, hogy helyettes tanárként a történelem tanszéken tanítson. Csakhogy épp ekkor állították fel a Mária Terézia által a nemes ifjak nevelésére alapított

híres akadémia, a Theresianum magyar történeti és jogi tanszékét, melynek vezetésével 1838. november 17-én őt bízták meg. A Theresianumban magyar történelmet, közjogot, bányajogot és statisztikát tanított – lényegében ekkor, „a bécsi magyar ifjak jogtanáraként” kristályosodtak ki tudományos érdeklődésének sarokpontjai. Tanítványa volt két későbbi miniszterelnök, Lónyay Menyhért és Szláv József is. Bányajogi szaktudása oly nagy fel-tűnést keltett, hogy 1844 és 1848 között a bécsi Hofkammer bányászati szakértőjeként is alkalmazták.

Az osztrák fővárosban töltött évei alatt ismeretséget kötött a korabeli tudományos élet nagyjaival. 1846 januárjában Clemens von Hügel bárót nevezték ki a bécsi Haus-, Hof- und Staatsarchiv igazgatójává, akivel baráti kapcsolatba került. Az új levéltárigazgató és az 1846 és 1848 között a bécsi egyetemen tevékenykedő német Emil Franz Rössler is a történeti jogi isko-la (Historische Rechtsschule) képviselője volt, mely irányzathoz Wenzel is csatlakozott. Mindeközben olyan jelentős forrásfeltáró kutatómunkát vég-zett, hogy a Magyar Tudományos Akadémia 1846. szeptember 18-án annak ellenére levelező tagjává választotta, hogy harmincas évei elején járt csupán, és kevés jelentős publikációja volt (a Johann Nepomuk Geiger bécsi fes-tőművész magyar történelmi tárgyú képeihez 1843-ban magyar és német nyelven írt magyarázatai és a selmebányai régi városi és bányajog ugyanez évi publikálása emelhető ki korai művei közül elsősorban).

Nem az 1847. augusztus 26-án tartott akadémiai levelező tagsági szék-foglaló előadása volt az első alkalom, hogy Bécsből hazalátogatott. Sosem tett le ugyanis abbéli szándékáról, hogy a pesti egyetemen taníthasson. Ér-dekes adaléka életrajzának, hogy 1840-ben még a természettani tanszék-re is pályázatot nyújtott be, ráadásul olyan magas színvonalú pályamunkával (a hőtan és villamosság, valamint az erők találkozása bölcészeti és jogi tu-dományoktól némiképp távol eső tárgykörében), hogy második helyen aján-lotta őt a bölcészeti kar a tanszék-re. A katedrát végül a híres feltaláló és nagyszerű természettudós, Jedlik Ányos nyerte el, akivel a későbbiekben Wenzel egyébként igen jó kollegiális viszonyba került.

Miután a magyarországi forradalom és szabadságharc egyik folyománya-ként eltörölték a jogi tanszakot a bécsi Theresianumban, 1849 októberétől a bécsi egyetemen folytatta oktatói tevékenységét. Egy tanéven keresztül ró-mai jogot és jogtörténetet, valamint osztrák bányajogot és tengerészeti jogot adott elő, természetesen német nyelven. Pályája azonban hamarosan újabb és döntő fordulatot vett, ugyanis – mint ismeretes – 1850. március 4-én, az olmützi alkotmány kiadásának első évfordulóján Bécsben öngyilkosságot követett el Frank Ignác, a 19. század első felének legnagyobb magyar jogtu-

dósa, akit az osztrák kormányzat a megszállt Magyarországon bevezetendő jogi reformok előkészítésére próbált meg rábírní.

Frank Ignác halálával megüresedett a pesti egyetem magánjogi tanszéke, amelyre 1850. május 12-én Wenzel Gusztávot nevezte ki az uralkodó. A ki-nevezés értelmében Wenzel a magyar magánjog, bányajog és perrendtar-tás tanára lett, emellett feljogosították a jogi karon az osztrák magánjog és – Magyarországon elsőként – az összehasonlító jog, a bölcsészkaron pedig a történelem előadásainak megtartására. Az 1850/51. tanévtől kezdve volt a pesti kar professzora, amivel négy évtizedes, kiemelkedő egyetemi tanári működés vette kezdetét.

1853-ban egyik alapítója lett a Magyar Történelmi Társaság című folyóirat-nak, amelyben ő maga is rendszeresen közölt történelmi forrásokat (az első számban „Budai regesták, a magyar történet legrégibb idejétől 1541-ig” címmel jelent meg forrásszámolója). Széles körben elismert történet-tudományi ismereteinek köszönhetően 1854-ben Leo von Thun-Hohen-stein gróf, a neoabszolutista korszak Magyarországon is nagy hatalmú osztrák vallás- és közoktatási minisztere felmentette a perrendtartási előadások tartásának kötelezettsége alól, s helyette a német birodalom jogtörténetének oktatásával bízta meg. Ezt ő némiképp kiterjesztően úgy értelmezte, hogy „jogtörténetet” kell tanítania, amelybe beleértendő a magyar jog fejlődésé-nek bemutatása is.

A Magyar Tudományos Akadémia 1858. december 15-én tartott ülé-sén levelező tagból rendes taggá léptette elő. Második, immár rendes tagsá-gi akadémiai székfoglaló előadását 1859. június 27-én, „Kovacsics Márton György, Horvát István és Fejér György jellemzése” címmel tartotta. Ha-marosan újabb megtiszteltetés érte: gróf Apponyi György meghívására ő is részt vehetett a magyar bírósági szervezet helyreállítása okán 1861. január 23-ára – Ferenc József császár megbízásából – összehívott Országbírói Ér-tekezleten. Ugyanebben az évben – az 1860 februárjától ismét önállóan mű-ködő – pesti jogi karon a magyar magánjog nyilvános rendes tanára lett.

Az 1865/66. tanévben az egyetem rektora volt, majd 1869-ben a jogi kar dékánjává választották. Mezey Barna közlése szerint ezt a megbízatást először azzal utasította vissza, hogy „a dékáni teendők tudományos munkás-ságát veszélyeztetik”, és végül csak úgy vállalta el, hogy megfelelő hivatali helyiséget és adminisztratív segédszemélyzetet biztosítottak számára, azaz tulajdonképpen neki köszönhető a dékáni hivatal mint kari igazgatási egy-ség megalapítása. A dékáni tisztséget az 1869/70. tanévben töltötte be – arra nem találtunk adatot, hogy mire alapozza a szakirodalom, hogy lett volna egy második dékáni ciklusa is.

Az 1867. május 15-én alakult Magyar Történelmi Társulat másodelnöke lett, emellett tagja volt a Felső-Lausitzi Történelmi Társulatnak, a Morva-Sziléziai Császári és Királyi Társadalomtörténeti-Statistikai Osztálynak, valamint a Délszláv Történelmi Társaságnak is. 1868-ban az uralkodó királyi tanácsosnak nevezte ki. A Magyar Tudományos Akadémia 1871-ben – a híres közgazdász-statisztikussal, Keleti Károllyal megosztva – akadémiai nagyjutalommal ismerte el tudományos pályafutását. 1874-ben egyik támogatója volt a különféle kormányshatározati és kormányhatározati levéltárak országos levéltárral való egyesítésével létrejövő új magyar országos levéltárnak.

1879. május 12-én, negyvenéves tanári jubileuma alkalmából az egyetem díszoklevelet, Ferenc József magyar király pedig nemesi címet adományozott számára: innentől ő és családjának tagjai a Kövesdi nemesi előnevet is használhatták. Miután pedig az egyetem az 1889/90. tanév első félévének végével nyugdíjazta, az uralkodó öt évtizedes érdemeit 1889. november 28-án élethosszig tartó főrendiházi tagsággal honorálta. A magyar magánjogi tanszék utódjaként 1890 júliusában a korábbi kolozsvári professzort, Grosschmid Bénit nevezték ki (a magyar alkotmány- és jogtörténet professzora 1891-től Timon Ákos lett), de magántanárként a nyugdíjas Wenzel Gusztáv is tovább taníthatott: egyetemes európai jogtörténeti és bányajogi előadásait az 1890/91. tanévben is meghirdette.

Mindeközben két nagy családi tragédia is érte. 1889. október 29-én, 53 éves korában elhunyt második felesége, öt gyermekének édesanyja, Brunner Adél; 1890. március 12-én pedig egy influenzafertőzés szövödményébe 49 évesen belehalt első (Feszl Alojziával kötött) házasságából származó fia, Kövesdi Wenzel Tivadar kúriai bíró is. E szomorú események is közrejátszhattak abban, hogy 1891. november 18-án az utcán szélhűdés érte. Népszerűségét mutatja, hogy a sajtó naponta számolt be állapotáról. Sajnos nem tudott felépülni: november 21-éről 22-ére virradó éjjel (más beszámolók szerint november 23-án este 9 órakor) Szentkirályi utca 29. szám alatti lakásán, családjá körében elhalálozott. A Magyar Tudományos Akadémián 1894. május 23-án volt tanítványa, a kiváló római jogász professzor, Vécsey Tamás tartott fölötte emlékbeszédet.

Wenzel Gusztáv egyetemi oktatóként, jogtudósként és történettudósként is kiemelkedő jelentőségű. Pesti jogászprofesszorként már azzal megalapozta népszerűségét, hogy dacolva azzal a szabállyal, mely szerint az előadások nyelve a német, az 1850-es években is magyarul tartotta magyar magánjogi és összehasonlító jogi előadásait. Gazda István szerint mindössze két ilyen bátor tanára volt akkoriban az egyetemnek – a másik Jedlik Ányos volt. Azt is feljegyezték Wenzelről, hogy amikor az osztrák polgári törvénykönyvet

léptették hatályba Magyarországon, diákjai egy kis ünnepség keretében a Hármaskönyv díszkiadásával ajándékozták meg.

Tudományos pályáját nehéz összegezni, olyan szerteágazó volt, és különösen nehéz rangsorolni, hogy mely tudományágban alkotta a leginkább maradandót, hiszen legalább olyan kiváló „búvára” volt a középkori magyar város- és gazdaságtörténet általa felfedezett és az utókor számára kiadott okleveleinek, amilyen magas színvonalú rendszerezője és művelője a 19. századi bányajognak.

Élete egyik vitathatatlanul fő műve az MTA történeti osztálya megbízásából 1860 és 1874 között tizenkét kötetben kiadott „Árpádkori Új Okmánytár”, amely a Fejér György-féle negyvenkötetes Codex Diplomaticus által megkezdett sorba illeszkedik, ám annál korszerűbb és megbízhatóbb kiadvány, s így máig nélkülözhetetlen forrása a magyar medievistáknak és a középkort kutató jogtörténészeknek egyaránt. Emellett Anjou-kori diplomáciai irat emlékeink vagy épp „Marino Sanuto világkrónikájának Magyarországot illető tudósításai”-nak publikálása is nagy jelentőségű forrásközlés volt.

Fáradhatatlan diplomatikai munkássága mellett történettudósként a gazdaságtörténet egyik első művelője, a bányászattörténetnek pedig alapító atyja lett, de behatóan foglalkozott várostörténettel is. 1880-ban adták ki „Magyarország bányászatának kritikai története” című művét, melyről dédunokája, a neves történész, Bertényi Iván írja, hogy „még egy évszázad távlatából is nélkülözhetetlen a téma kutatói számára”. Két évvel később jelent meg „A Fuggerek jelentősége Magyarország történetében” című könyve, melynek szintén bányászattörténeti vonatkozásait emelik ki életrajzírói, 1887-ben pedig „Magyarország mezőgazdaságának története” címmel adott ki nagyívű agrártörténeti áttekintést.

Mindezek ellenére Wenzel elsősorban mégis jogtudósként írta be nevét a magyar tudomány történetébe. Történeti és jogi érdeklődésének logikus ötvözeteként mint a Theresianumban töltött évei alatt megismert történeti jogi iskola híve fordult már egészen fiatalon a jogtörténet tudománya felé, mely diszciplínának szintén egyik megalapítója lett hazánkban. Pestre 1849-ben visszatérve a magyar állami szuverenitás szünetelésének vészterhes éveiben kezdte hirdetni a nemzeti jogfejlődés megismerésének fontosságát, de a kiegyezés után sem hagyott fel a jogtörténet művelésével és oktatásával. „Egyetemes európai jogtörténet” címmel 1869-ben, „Magyarország jogtörténetének rövid vázlata” címmel 1872-ben jelent meg kézikönyve. Behatóan foglalkozott a partikuláris jogok, elsősorban a városjogok és tárnoki jog történetével is, részkutatásai e körben is forrásértékűek az utókor joghistorikusai számára.

Jogtanárként kezdetektől egyik legkedveltebb szakterülete volt a bánya-jog, amely kiválóan illeszkedett bányászat- és várostörténeti kutatásaihoz, ráadásul a Hofkammer szakértőjeként az élő joggyakorlatból is jól ismerte. 1855-ben az osztrák, 1866-ban a magyar és erdélyi bányajogról írt tankönyvet – előbbit német, utóbbit magyar nyelven. 1879-ben jelent meg „A magyar bányajog rendszere” című kétkötetes műve, mellyel már-már önálló jogtudományi szakággá fejlesztette e gazdasági ágazat jogi hátterét, amelynek dogmatikai megalapozást adott.

Mint az osztrák és magyar (1850-től), majd a magyar magánjog (1861-től) professzora, a civilisztika területén is maradandót alkotott. Lábady Tamás mutat rá, hogy „a magyar magánjogban Wenzel Gusztáv volt az első, aki 1863-ban megjelent tankönyvével (A magyar és erdélyi magánjog rendszere) a pandektarendszert vezette be magánjogi irodalmunkban”. A római jogi alapok mellett – magánjog-történészként – ugyanakkor mindig kiemelt figyelmet szentelt a magyar magánjog nemzeti hagyományainak, a Hármaskönyv által képviselt magyar jogi tradíció jelentőségének is, mely gondolatvilágban tanszéki utódja, a nagyszerű Grosschmid Béni egyúttal szellemi örökösének is tekinthető.

Végül ki kell emelnünk, hogy nemcsak a történeti jogi iskolának és pandektisztikának, hanem az összehasonlító jogtudománynak is úttörője volt. Amint nemrégiben megjelent tanulmányában Halász Iván hangsúlyozza, ő tartotta az első komparatív jogtudományi előadást hazánkban, mégpedig 1850. november 25-én, az MTA úgynevezett kisülésén. Ebbéli munkásságának csúcspontja 1876-ban kiadott, „Az összehasonlító jogtudomány és a magyar magánjog” című műve, amelyben az új magánjogi jogintézmények meghonosítása és a meglévők továbbfejlesztése kapcsán egyaránt a komparatív szemlélet szükségessége mellett érvelt, hangsúlyozva azonban a nemzeti sajátosságok megőrzésének fontosságát is. Az összehasonlításra legjobb példaként a magánjog egyes külön területeit (váltójog, kereskedelmi jog, bányajog stb.) hozta, de ezeken belül is legérzékletesebb példája a vasúti jog, amelynek – ahogy Újlaki Miklós rámutat – szintén egyik első művelője volt Magyarországon.

Míg Wenzel Gusztáv az egyetemi életben és a tudományos közéletben is meghatározó szereplő volt fél évszázadon keresztül – még 1889-ben, nyugdíjazása évében is elvállalta a VII. Magyar Jogászegylet elnöki teendőit –, sok professzortársával ellentétben a politika nem vonzotta. Nem lett miniszter, sem országgyűlési képviselő, csupán élete utolsó két évében vett részt a főrendiház működésében mint az uralkodó által élethosszig kinevezett tag, ám ebbéli minőségében sem politizált. A szó eredeti, legszebb

értelmében maradt jogtudós egész életében: egy osztrák huszártiszt fia, aki Magyarországon találta meg igazi hazáját, és lett a magyar jogtudomány történetének egyik legnagyobb alakja, egyben magyar jogászok generációinak tudású és jókedélyű, kedves professzora.

Képes György

Wenzel Gusztáv főbb munkái

Das alte Stadt- und Bergrecht der königlichen Frey- und Bergstadt Schemnitz in Ungern aus dem dreyzehnten Jahrhundert. (Anzeige-Blatt für Wissenschaft und Kunst, Bd. 104.) Bécs, 1843 (k.n.); *Werböczy István velencei követsége 1519: Marino Sanuto eredeti feljegyzéseiből.* Pest, 1850 (k.n.); *Ideiglenes polgári perrendtartás Magyar-, Horvát-, Tótország, a Szerb Vajdaság és a Temesi Bánság számára.* Geibel Ármin, Pest, 1853; *Az ausztriai általános polgári törvénykönyv magyarázata.* Geibel Ármin, Pest, 1854; *Handbuch des österreichischen allgemeinen Bergrechtes.* Wilhelm Braumüller, Bécs, 1855; *Budai regesták, a magyar történet legrégibb idejétől 1541-ig.* (Magyar Történelmi Tár I. kötet.) Eggenberger-féle Könyvkereskedés, Pest, 1855; *Okmányi kalászat.* Landerer és Heckenast, Pest, 1856; *Budai regesták az Anjouk korában.* (Magyar Történelmi Tár IV. kötet.) Eggenberger-féle Könyvkereskedés, Pest, 1857, 91–182.; *Árpádkori Új Okmánytár,* I–XII. kötet. Magyar Tudományos Akadémia, Pest, 1860–1874; *Ozorai Pipo: magyar történelmi jellemrajz Zsigmond király korából.* Emich Gusztáv, Pest, 1863; *A magyar és erdélyi magánjog rendszere,* I–II. kötet. Kir. M. Egyetemi Nyomda, Buda, 1863–1864; *A magyar és erdélyi bányajog rendszere.* Kir. M. Egyetemi Nyomda, Buda, 1866; *Egyetemes európai jogtörténet.* Kir. M. Egyetemi Nyomda, Buda, 1869; *Magyarország jogtörténetének rövid vázlat.* Fanda és Frohna, Pest, 1872; *A magyar magánjog rendszere,* 1–2. kötet. Athenaeum, Budapest, 1874; *Magyar diplomáciai emlékek az Anjou-korból,* 1–3. kötet. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1874–1876; *Az országos jog és a particuláris jogok közötti viszony hazai jogrendszerünkben.* Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1876; *Az összehasonlító jogtudomány és a magyar magánjog.* Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1876; *Magyarország városai és városjogai a múltban és jelenben.* Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1877; *Az egyetemes európai jogtörténetnek rövid vázlat.* Pfeifer Ferdinánd, Budapest, 1877; *A XV. századbeli tárnoki jog. Tanulmány a hazai jogtörténet köréből.* Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1878; *Magyarország bányászatanak kritikai története.* Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1880; *A Fuggerek jelentősége Magyarország történetében.* Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1882; *Az 1848 előtti magyar magánjog, tekintettel újabb átalakítására.* M. Kir. Egyetemi Könyvnyomda, Budapest, 1885; *Magyarország mezőgazdaságának története.* Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1887.

Felhasznált irodalom

Wenzel Gusztáv dr., 1812–1891. *Budapesti Hírlap* (1891. november 24.), 5.; Dr. Wenzel Gusztáv (1812–1891). *Vasárnapi Újság* (1891. november 28.), 789.; Vécsey Tamás: *Emlékbeszéd Wenzel Gusztáv rendes tagról* (Akadémiai emlékbeszédek VIII/5.). Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1897; A Pallas Nagy Lexikona. XVI. kötet, Téba–Zsuzsok. Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest, 1897, 1018 (Wenzel Gusztáv szócikk); Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái*. XIV. kötet. Hornyánszky Viktor Akadémiai Könyvkereskedése, Budapest, 1914, 1516–1517. (Wenzel Gusztáv szócikk); Újlaki Miklós: Wenzel Gusztáv. In: *Jogi professzorok emlékezete* (Szerk. Degré Alajos). Sárkány Nyomda Rt., Budapest, 1935, 65–75.; *Magyar életrajzi lexikon*. Második kötet, L–Z (Főszerk. Kenyeres Éva). Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982, 1039. (Wenzel Gusztáv szócikk); Bertényi Iván: Wenzel Gusztáv. In: *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban* (Szerk. Endrei Walter et al.). Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége, Budapest, 1987, 112–113.; Gazda István: Jedlik Ányos 1858-as tudóstársai. In: *Jedlik Ányos tisztelete* (Főszerk. Király Árpád). Jedlik Ányos Társaság, Budapest, 2002, 140–144.; Mezey Barna: A jogtörténet oktatása a Jogi Karon. In: *A jogászképzés múltja, jelene, jövője* (Szerk. Takács Péter). ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2003, 78–92.; Pálvolgyi Balázs: A Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék története a kezdetektől Eckhart Ferencig. In: *Eckhart Ferenc-emlékkönyv* (Szerk. Mezey Barna). Gondolat Kiadói Kör, Budapest, 2004, 389–409.; *Magyar Katolikus Lexikon*. XV. kötet, Veszp–Zs. Szent István Társulat, Budapest, 2010, 357–358. (Wenzel Gusztáv szócikk); Hajdú József Ákos: Historikusok a századfordulón. A századforduló történettudományát megalapozó jogtörténészek. Wenzel Gusztáv és Hajnik Imre munkássága. *Studia juvenum* (2011. 1. sz.) 23–32.; Hadobás Sándor: Kétszáz éve született Dr. Wenzel Gusztáv (1812–1891). *Bányászattörténeti Közlemények* 7. (2012. 1. sz.) 92–95.; Halász Iván: Wenzel Gusztáv és a magyar jogi komparatiztika kezdetei. *Pro Publico Bono* (2015. 3. sz.) 152–162.; Lábady Tamás: *A magánjog általános tana*. Szent István Társulat, Budapest, 2018 és Oláh Róbert: A hazai bányászvilág neves halottai a Nemzeti Örökség Intézete Fiumei úti sírkertjében. *Bányászattörténeti Közlemények* 15. (2020. 1–2. sz.) 45–91.